TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı :20804
Tarih :23.10.2026

52087

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri ERSOY** tarafından Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğün 96'ıncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederiz.

Beritan GÜNEŞ ALTIN
Mardin Milletvekili

Mezopotamya ve Anadolu coğrafyası, çok sayıda halkın dilleri, kültürleri ve birlikte yaşam pratikleriyle şekillenmiş zengin bir tarihsel, kültürel birikime sahiptir. Ancak bu çok kültürlü yapıya rağmen, erken Cumhuriyet döneminden itibaren uygulanan tektipleştirici politikalar, başta Kürt halkının dili ve kültürü olmak üzere birçok dili ve kültürü doğrudan hedef almış; toplumsal hafızanın taşıyıcısı olan pek çok kültürel unsurun yasaklanmasına, tahrip edilmesine, dönüştürülmesine veya görünmez kılınmasına yol açmıştır. Köy ve yer adlarının değiştirilmesinden anadilin kamusal alandan dışlanmasına, sözlü kültürün kayıt altına alınmamasından müzikal birikimin Türkçeleştirilerek "yeniden üretilmesine" kadar uzanan bu süreç, Kürt halkının hem bugününe hem tarihine hem de kültürel mirasına dışarıdan tahripkar bir müdahale niteliğindedir.

Bu müdahalenin önemli boyutlarından biri, Kürtçe şarkıların Türkçeleştirilmesi, özgün kaynaklarının görünmezleştirilmesi/unutturulmaya çalışılması ve başka bir kültürel aidiyet içerisinde dolaşıma sokulmasıdır. Bilinmektedir ki onlarca yıllık sözlü tarih unsuru olan müzikal üretimler, yalnızca sanatsal üretim olmanın çok ötesinde anlamlara sahiptir. Şarkılar, bir halkın tarihini, acılarını, sevinçlerini, direnişini, toplumsal ilişkilerini kuşaklar arasında aktaran toplumsal hafızanın taşıyıcısı olan temel kültürel ögelerdir. Bu nedenle Kürtçe bir eserin özgün dilinden, üreticisinden ve tarihsel bağlamından koparılarak başka bir dilde yeniden üretilmesi, yalnızca bir müzikal eserin "dönüşümü" veyahut da "yeniden üretimi" olarak değerlendirilemez. Bu pratiklerin tarihsel koşulları, politik saikleri, kurumsal ve bürokratik dayanakları ile kültürel sonuçlarının birlikte incelenmesi gerekmektedir.

Nitekim çok sayıda somut örnek, Kürtçe eserlerin Türkçeleştirilerek adeta özgün bir üretimcesine "piyasaya" sürüldüğünü ve bunun istisnai olmanın ötesinde sistematik bir şekilde

yıllarca yürütüldüğünü göstermektedir. Anonim olan birçok Kürtçe (Kurmancî ve Zazakî başta olmak üzere tüm lehçeleri kapsayan) eserin Türkçeleştirildiği bilinmekle birlikte Hesen Zîrek, M. Arif Cizîrî, Şivan Perwer gibi birçok sanatçının plak kaydı olan eserleri dahi aynı akıbete uğramaktan kurtulamamıştır. Öyle ki eserlerin bir kısmı birebir Türkçeye çevirilirken, bir katliamı anlatan halk ezgisinin üzerine ilahi sözleri yazılmak örneğinde olduğu gibi, bir kısmı da "farklı" sözler eklenerek "yeniden üretilmiştir." Görüldüğü üzere tek bir yöntemden ziyade birçok yöntemin birleştirilmesiyle ilerletilen sistematik bir kültürel tahribat söz konusudur.

Bu noktada, Müzikolog Veysi Varlı'nın 28 bin şarkıyı incelediği kapsamlı çalışmasında da tespit ettiği üzere en az 4 bin 971 Kürtçe şarkı Türkçeleştirilmiştir. Bu tespitin dayandığı eserlerin ve kayıtların belirlenmesi, özgün kaynaklarla karşılaştırılması ve bağımsız araştırmalarla belgelenmesi, kültürel hafızaya yönelik müdahalenin boyutlarının anlaşılması için gereklidir. Belirtmek gerekir ki bahse konu husus Kürtçe eserlerin başka bir dilde yeniden yorumlanmasının çok ötesindedir. Zira kaynaklar belirtilerek yapılan veya yapılacak etik sınırlar çerçevesindeki "yeniden üretimleri" kültürel tahribat olarak değerlendirmek pek tabi mümkün değildir. Ancak yukarıda da belirtilmeye çalışıldığı üzere söz konusu durum, bir halkın tarihsel birikiminin kaynakları belirtilmeden sahiplenilmesi, özgün dilinin ve üreticilerinin görünmez kılınması, kültürel aidiyetinin silikleştirilmesi ve bu durumun Kültür Bakanlığınca desteklenen kimi "derleme" çalışmaları aracılığıyla kalıcılaştırılmasıdır. Kürt halkının müzikal üretiminin Türkçe repertuvar içerisinde kaynaklarından kopuk biçimde dolaşıma girmesi, geçmişteki eserlerin aidiyetine ilişkin bir tartışmanın çok daha ötesinde Kürt müziğinin tarihsel birikiminin tanınmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasının da önüne geçen bir niteliktedir.

Bu bağlamda;

1. Bakanlığınızın, Kürtçe eserlerin Türkçeleştirilmesi, özgün kaynaklarının ve üreticilerinin görünmez kılınması ile kültürel aidiyetlerinin silikleştirilmesine ilişkin uygulamalar hakkında yürüttüğü herhangi bir araştırma veya inceleme bulunmakta mıdır? Varsa sonuçları nelerdir?

2. Müzikolog Veysi Varlı'nın 28 bin şarkı üzerinden yaptığı incelemede en az 4 bin 971 Kürtçe şarkının Türkçeleştirildiğine ilişkin tespiti ile Bakanlığınız kayıtlarındaki veriler örtüşmekte midir?

3. Bakanlığınıza bağlı arşivlerde, Kürtçe eserlerin Türkçeleştirilmesine, derlenmesine ve yayımlanmasına ilişkin hangi kayıtlar bulunmaktadır? Bu kayıtlar, eserlerin özgün kaynaklarını, üreticilerini ve tarihsel bağlamlarını içermekte midir?

4. Bakanlığınızın desteklediği veya yürüttüğü derleme, arşivleme ve yayın çalışmalarında Kürtçe eserlerin özgün dilinin, kaynaklarının ve üreticilerinin belirtilmesine ilişkin hangi ölçütler uygulanmaktadır? Bu ölçütlerin uygulanmasını denetleyen bir mekanizma bulunmakta mıdır?

5. Türkçeleştirilen eserlerin özgün kaynaklarının ortaya çıkarılması ve arşivlerin araştırmacıların erişimine açılması için Bakanlığınız hangi somut adımları atacaktır?

6. Kürtçe eserlerin Türkçeleştirilmesine ilişkin tarihsel sürecin, bu süreçte rol oynayan kişi ve kurumların ve kamusal kaynaklarla yürütülen derleme çalışmalarının ortaya çıkarılması amacıyla kapsamlı bir inceleme başlatılacak mıdır?